

DEDESTIŅU (*LATHYRUS* L.) ĢINTS LATVIJAS FLORĀ**Ieva Roze**

LU aģentūra LU Bioloģijas institūts, Botānikas laboratorija, Miera iela 3, Salaspils, LV-2169
e-pasts: iroze@email.lubi.edu.lv

Darbā izveidota un precizēta Latvijā sastopamo dedestiņu (*Lathyrus* L.) sugu zinātniskā nomenklatūra, raksturotas sugu morfoloģiskās pazīmes, kā arī izplatība Latvijā un pasaulē. Publikācija sagatavota analizējot Latvijas herbāriju materiālus un literatūras datus.

Latvijā sastopamas 14 sugas: *L. aphaca* L., *L. hirsutus* L., *L. linifolius* (Reichard) Bässler, *L. maritimus* Bigelow, *L. niger* (L.) Bernh., *L. pallescens* (M. Bieb.) K. Koch, *L. palustris* L., *L. pisiformis* L., *L. pratensis* L., *L. sativus* L., *L. sylvestris* L., *L. tingitanus* L., *L. tuberosus* L., *L. vernus* (L.) Bernh. Doti sugu apraksti: sugu zinātniskā nomenklatūra, ekotops, izplatība Latvijā un pasaulē.

6 sugām sastādītas kartes to izplatībai Latvijā.

Izveidots Latvijas dedestiņu sugu noteicējs.

Raksturvārdi: *Lathyrus*, sistemātika, ekotops, izplatība, Latvija.

IEVADS

Latvijā konstatētas 14 dedestiņu sugas. Tās sastopamas gan dabīgos, gan rudērālos biotopos – mežos, pļavās, jūrmalas kāpās, tīrumos, atmatās, ceļmalās, uz dzelzceļa uzbērumiem.

Kaut arī pirmās ziņas par ģinti *Lathyrus* L. ir jau kopš 18. gadsimta beigām, tomēr nav pilnīgas informācijas par visu sugu taksonomiju, nomenklatūru un izplatību Latvijā.

Darba mērķis – precizēt ģints *Lathyrus* sistemātisko sastāvu un struktūru Latvijas florā. Lai to sasniegtu ir izvirzīti šādi uzdevumi:

- pilnveidot ģints *Lathyrus* sugu noteicēju Latvijai;
- izveidot sugu aprakstus;
- sastādīt izplatības kartes ģints *Lathyrus* sugām.

MATERIĀLS UN METODE

Ģints *Lathyrus* L. sistemātikas noskaidrošanai tika analizēta sistemātiskās botānikas literatūra, gan par Latviju, gan par Eiropu. Vienlaikus ar literatūras studijām tika izpētīts plašs herbārija materiāls, tā iegūstot ziņas par ģints taksoniem Latvijā, to atšķirībām un pazīmju taksonomisko vērtību. Tika analizēts LU Bioloģijas institūta Botānikas laboratorijas (LATV), LU Botānikas muzeja (RIG), A. Rasiņa (RAS), Latvijas Dabas muzeja (LDM), A. Āboliņas (AB), K. Veinberga (VEINB) herbārijs un Botānikas laboratorijas floras izpētes maršrutu sugu saraksti.

Visiem taksoniem izveidoti apraksti, kas sastāv no nomenklatūras daļas, taksona ekotopa raksturojuma, ziņām par izplatību Latvijā un pasaulē. Ģintij un sugai *L. pallescens* (M. Bieb.) K. Koch izveidots arī morfoloģisko pazīmju apraksts. Ģints aprakstam izmantotas tikai ģints ranga pazīmes.

Taksona autora vārdu saīsinājumi – pēc R.K. Bramita un C.E. Pauelas (Brummitt, Powell, 1992); autoru vārdi, kas nav šajā darbā, rakstīti nesaīsināti.

Literatūras avoti citēti oriģinālvalodā, to saīsinājumi atbilst pieņemtajiem standartiem (Tutin et al. 1993; Коровина 1986). Tiem literatūras avotiem, kas nav iekļauti abos minētajos izdevumos, nosaukumi saīsināti pēc vispārpieņemtiem principiem (literatūras sarakstā nav iekļauti literatūras avoti, kas citēti taksonu zinātniskās nomenklatūras daļā).

Ekotopa raksturojums ietver informāciju par biotopiem, kādos taksons ir sastopams Latvijā (pēc Herbāriju materiāliem un personīgajiem novērojumiem dabā).

Sugu ģeogrāfiskā izplatība raksturota pa Latvijas fiziogēogrāfiskiem rajoniem (Zelčs, Šteins 1989; Ramans, Zelčs 1995), sastopamība – pēc Bioloģijas institūta Botānikas laboratorijā izstrādātās novērtējuma skalas (Fatāre 1992), vispārējā izplatība – pa pasaules daļām, kur tas nepieciešams – sīkāk (Ball 1968; Чефранова 1987).

Sugu noteikšanas tabula sastādīta pēc dihotomā principa, izmantojot diagnostiskās pazīmes.

6 sugām sastādītas kartes, kas raksturo izplatību Latvijā (floras kartēšanas kvadrātu tīklā). Kartēs lietoti šādi apzīmējumi: ● – atradne no herbārija; o – atradne no floras izpētes maršrutu sugu sarakstiem.

DISKUSIJA

Pirmās ziņas par ģinti *Lathyrus* L. Latvijas florā ir jau no 1778. gada, kad J. B. Fišers min 2 sugas – *L. pratensis* L. un *L. tuberosus* L. (Fischer 1778). Vēlāk viņš min vēl vienu sugu *L. palustris* L. (Fischer 1784). 1791. gada izdevumā atrodamas jau 6 tagad pie ģints *Lathyrus* pieskaitītas sugas, bez trim iepriekšminētajām vēl arī *L. niger* (L.) Bernh., *L. vernus* (L.) Bernh. un *L. latifolius* L. (Fischer 1791). Pirmās 2 autors nodalījis atsevišķā ģintī – *Orobos* L. D. H. Grindelis sarakstam pievieno *L. sylvestris* L. (Grindel 1803). 1839. gadā sugu skaits tiek palielināts vēl par 3: *L. linifolius* (Reichard) Bässler, *L. pisiformis* L., *L. maritimus* Bigelow (Fleischer, Lindemann 1839), bet *L. linifolius* iekļauts ģintī *Orobos* un *L. maritimus* ģintī – *Pisum* L. 1852. gadā sarakstu papildina *L. heterophyllus* L. (Wiedemann, Weber 1852), bet autori piebilst, ka „suga mūsu florā vēl nav īsti apstiprināta”. Līdz pat 20. gs. vidum literatūrā jaunas sugas nav atrodamas, mainās tikai taksonu sinonīmika. Kaut arī no 18. gs. literatūrā var atrast ziņas par 11 ģints *Lathyrus* sugām, tomēr “Latvijas PSR florā” (Līvena 1957) minētas tikai 9 sugas: *L. odoratus* L., *L. tuberosus*, *L. sylvestris*, *L. pratensis*, *L. palustris*, *L. maritimus* Bigelow, *L. vernus* (L.) Bernh., *L. montanus* Bernh., *L. niger* (L.) Bernh. Jāpiezīmē, ka *L. odoratus* ir krāšņuma augs un Latvijā savvaļā nav sastopams.

Tikai pētot Rīgas adventīvo floru (Шульц 1972), tiek konstatētas 2 jaunas sugas *L. aphaca* L. un *L. hirsutus* L. 1980. gadā jaunu adventīvu sugu min arī A. Pētersone (Pētersone 1980) – *L. sativus* L. Pēdējos Latvijas floras apskatos

minētas vēl 3 jaunas sugas, 1988. gadā (Табака 1988) *L. pannonicus* (Jacq.) Garke un 1999. gadā (Gavrilova, Šulcs 1999) *L. tingitanus* L. un *L. venetus* (Mill.) Wohlf. Jāpiezīmē, ka pēdējā minētas pavisam 15 sugas.

Ģintī *Lathyrus* ir apmēram 170 sugas, un lielāku teritoriju florās ģints tiek sadalīta sīkāk. Pievēršīšos tiem taksoniem, kas attiecas uz Latviju. Izdevumā „Флора СССР” (Федченко 1948) pavisam izdalītas 7 sekcijas, un sugas, kas minētas Latvijas florā, pieder 5 sekcijām:

sekcija *Aphaca* (Adans.) Rchb. (*L. aphaca*)

sekcija *Cicerula* (Medik.) Gren. et Godr. (*L. sativus*, *L. hirsutus*)

sekcija *Eulathyrus* Ser. (*L. tuberosus*, *L. sylvestris*)

sekcija *Orobastrum* Boiss. (*L. pratensis*, *L. palustris*, *L. pisiformis*, *L. maritimus*)

sekcija *Orobus* (L.) Taub. (*L. pallescens*, *L. pannonicus*, *L. vernus*, *L. venetus*, *L. montanus*, *L. niger*)

Daudz sīkāku ģints sistēmu ir izstrādājusi Z. V. Čefranova (Чефранова 1971). Viņa izmanto apakšģints, sekcijas, apakšsekcijas un rindas taksonomisko rangū, lai raksturotu ģints sistēmu. Sekcijas *Aphaca*, *Cicerula* un *Eulathyrus* ir paceltas apakšģintu rangā, pēdējai mainot nosaukumu uz *Lathyrus*. Pārējās divas sekcijas veido vienu apakšģinti – *Orobus*:

apakšģints *Orobus* (L.) Peterm.

sekcija *Lathyrobus* (Tamamsch.) Czefr.

apakšsekcija *Aurei* Czefr.

sērija *Pisiformes* Bässler (*L. pisiformis*)

sērija *Palustres* Bässler (*L. palustris*)

sērija *Maritimi* Bässler (*L. maritimus*)

apakšsekcija *Nigricantes* Czefr.

sērija *Nigri* Fritsch ex Czefr. (*L. niger*)

sekcija *Orobus*

apakšsekcija *Montani* Czefr.

sērija *Tuberosi* Fritsch ex Czefr. (*L. montanus*)

sērija *Verni* Fritsch ex Czefr. (*L. vernus*)

apakšsekcija *Variiflori* Czefr.

sērija *Albi* Fritsch ex Czefr. (*L. pannonicus*)

apakšsekcija *Platystylosi* Czefr.

sērija *Pallescentes* Czefr. (*L. pallescens*)

sekcija *Pratenses* Bässler

sērija *Pratenses* Czefr. (*L. pratensis*)

apakšģints *Lathyrus*

sekcija *Lathyrus*

apakšsekcija *Lathyrotypus* Czefr.

sērija *Sylvestres* Czefr. (*L. sylvestris*)

apakšsekcija *Apteri* Czefr. (*L. tuberosus*)

apakšģints *Cicerula* (Medik.) Czefr.

sērija *Sativi* Czefr. (*L. sativus*)

sērija *Hirti* Czefr. (*L. hirsutus*)

apakšģints *Aphaca* (Mill.) Peterm.

sērija *Polyanthi* Czefr. (*L. aphaca*)

Aprakstot PSRS Eiropas daļas floru, izmantota jaunāka ģints sistēma (Чефранова 1987). Autore izmanto apakšģintis un sekcijas rangus. Tiek saglabātas visas apakšģintis, bet izmaiņas ir skārušas zemāku taksonu sistēmu:

apakšģints *Lathyrus*

sekcija *Lathyrus* (*L. sylvestris*)

sekcija *Apteri* (Czefr.) Czefr. (*L. tuberosus*)

apakšģints *Cicerula* (Medik.) Czefr.

sekcija *Cicerula* (Medik.) Gren. et Godr. (*L. hirsutus*)

sekcija *Setifolii* Czefr. (*L. sativus*)

apakšģints *Orobus* (L.) Peterm.

sekcija *Orobus* (L.) Gren. et Godr. (*L. linifolius*, *L. palustris*, *L. niger*, *L. vernus*, *L. venetus*)

sekcija *Maritimi* (Czefr.) Czefr. (*L. maritimus*)

sekcija *Pisiformes* (Czefr.) Czefr. (*L. pisiformis*)

sekcija *Pratenses* Bässler (*L. pratensis*)

sekcija *Variiflori* (Czefr.) Czefr. (*L. pannonicus*)

sekcija *Lathyrostylis* (Griseb.) Bässler (*L. pallescens*)

apakšģints *Aphaca* (Mill.) Peterm. (*L. aphaca*)

L. venetus pirmoreiz Latvijas florā min Ģ. Gavrilova un V. Šulcs (Gavrilova, Šulcs 1999), gan norādot, ka pastāv „taksonomiskas rakstura vai nomenklatūras neskaidrības”. Diemžēl sugas esamība Latvijā nav apstiprinājusies – izpētītajos herbārijos šīs sugas eksemplāru nav.

1937. gadā Šķirotavas stacijā Rīgā ir ievākts augs un noteikts par *L. pannonicus* (Jacq.) Garke (1937, V. Mühlenbach, RIG). Pirmoreiz suga Latvijas florā minēta (ar norādi uz šo herbāriju eksemplāru) 1988. gadā (Табака 1988). Šī herbārija eksemplāra izpēte liecina, ka eksemplārs noteikts kļūdaini un uzskatāms par *L. pallescens* (M. Bieb.) K. Koch – jaunu sugu Latvijas florā. *L. pallescens* nomenklatūras citātā iekļaujams: *Lathyrus pannonicus* auct., non (Jacq.) Garke; Табака, 1988, в Табака и др., Фл. сосуд. раст. Латв. ССР: 77; Табака, Krall and Jankevičienė, 1996, Fl. Balt. Countr. 2: 155; Gavrilova un V.A. Šulcs, 1999, Latv. vask. augu fl.: 39.

Dedestīņa – *Lathyrus* L.

1753, Sp. Pl.: 729; id. 1754, Gen. Pl., ed. 5: 326.

Daudzgadīgi vai viengadīgi lakstaugi. Stublāji ar vai bez spārniem. Lapas pāra plūksnaini saliktas, lapas ass beidzas ar dzelonīti vai vīti, dažkārt lapiņas reducētas, tad lapu veido liela pielape. Ziedi pa vienam vai ķekarā, lapu žāklēs. Kauss zvanveida. Vainags vienmēr garāks par kausu. Putekšņlapas saaugušas stobriņā. Irbulis iekšpusē, zem drīksnas ar matiņiem. Pākstis eliptiskas līdz lineāras, atveras pa dzīslu un saauguma līniju, daudzsēklu. Ģintī apmēram 170

sugu, sastopamas galvenokārt ziemeļu puslodē no siltās līdz aukstajai joslai, daļēji arī dienvidu puslodē, visvairāk sugu Vidusjūras apgabalā. Latvijā 14 sugas.

1. Lapiņu nav, ir lielas pielapes **14. L. aphaca.**
- Lapiņas ir 2.
2. Lapas ass beidzas ar dzelonīti 3.
- Lapas ass beidzas ar vīti 6.
3. Ziedi dzeltenīgi balti, lapiņas lineāras **12. L. pallescens.**
- Ziedi zili, violeti vai purpura, lapiņas lineāras līdz eliptiskas vai olveida 4.
4. Lapiņas olveida, nosmailotas **9. L. vernus.**
- Lapiņas lineāras līdz eliptiskas, strupas 5.
5. Lapiņu pāri 3-6, sakneņi īsi, pāresnīti, augs herbarizējot melnē. **8. L. niger.**
- Lapiņu pāri 2-4, sakneņi mezglu vietās pāresnīti, augs herbarizējot nemelnē **6. L. linifolius.**
6. Lapiņu pāri 2-5 7.
- Lapiņu pāris 1 9.
7. Pielapes mazas, mazākas par lapiņām **7. L. palustris.**
- Pielapes lielas, līdzīgas lapiņām 8.
8. Pielapes pusbultveida, stublāji ar spārniem **11. L. pisiformis.**
- Pielapes bultveida, stublāji bez spārniem **10. L. maritimus.**
9. Vainags spilgti dzeltens **13. L. pratensis.**
- Vainags no dzeltenīgi balta līdz purpursarkanam un zili violetam 10.
10. Ziedu ķekarā daudz, 3-8 11.
- Ziedu ķekarā maz, 1-3 12.
11. Stublāji ar spārniem **1. L. sylvestris.**
- Stublāji bez spārniem **2. L. tuberosus.**
12. Ziedi lieli, 22-32 mm gari **3. L. tingitanus.**
- Ziedi mazāki, 10-16 mm gari 13.
13. Pākstis lancetiskas līdz lineāras, ar blīviem, gaišiem matiņiem, augšējā mala bez spārniem **4. L. hirsutus.**
- Pākstis eliptiskas, kailas, augšējā mala ar 2 spārniem **5. L. sativus.**

1. Lathyrus sylvestris L. – meža dedestiņa

Lathyrus sylvestris L. 1753, Sp. Pl.: 733; Grindel, 1803, Bot. Taschenb. Liv. Cur. Ehstl.: 222; Б. Федч. 1948, Фл. СССР, **13**: 492; Līvena, 1957, Latv. PSR Fl. **3**: 194; P.W. Ball, 1968, Fl. Europ. **2**: 141; Чефр. 1987, Фл. европ. части СССР, **6**: 151; Yakovlev et al. 1996, Legumes north. Eurasia: 545.

Ekotops. Meži, pļavas.

Izplatība Latvijā. Bieži, visā Latvijas teritorijā.

Vispārējā izplatība. Eiropā, no siltās līdz vēsajai joslai.

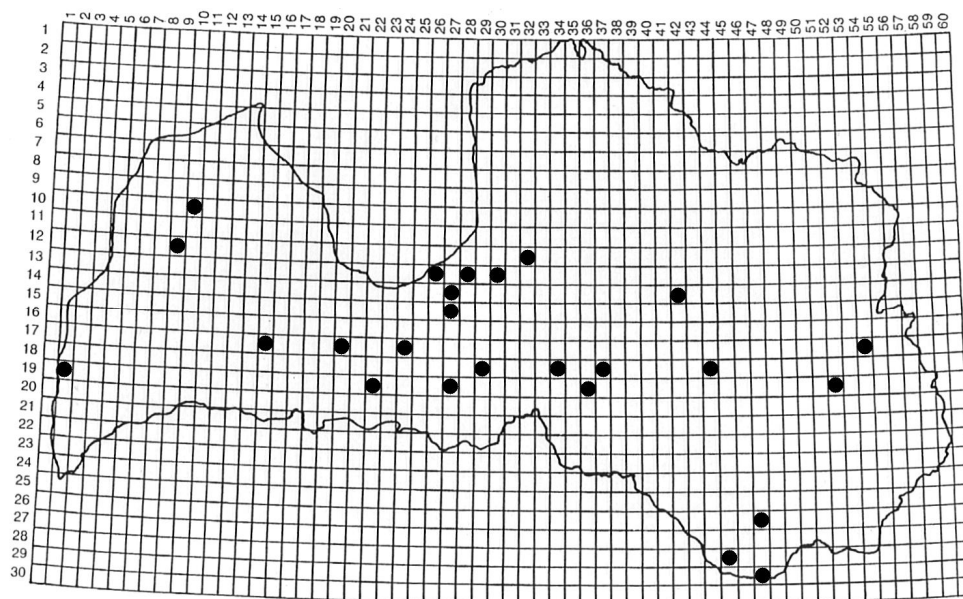
2. *Lathyrus tuberosus* L. – bumbuļu dedestiņa

Lathyrus tuberosus L. 1753, Sp. Pl.: 732; J. Fisch. 1778, Vers. Naturg. Livl.: 271; Б. Федч. 1948, Фл. СССР, **13**: 490; Līvena, 1957, Latv. PSR Fl. **3**: 194; P.W. Ball, 1968, Fl. Europ. **2**: 140; Чефр. 1987, Фл. европ. части СССР, **6**: 153; Yakovlev et al. 1996, Legumes north. Eurasia: 545.

Ekotops. Tīrumi, atmatas, ceļmalas, dzelzceļi, pļavas.

Izplatība Latvijā. Reti, visā Latvijas teritorijā (1. att.).

Vispārējā izplatība. Eiropā un Rietumsibīrijā, no siltās līdz vēsajai joslai. Adventīvs Ziemeļeiropā un Amerikā.

1. attēls. *Lathyrus tuberosus* izplatība

Figure 1. Distribution of *Lathyrus tuberosus*

3. *Lathyrus tingitanus* L. – Tanžeras dedestiņa

Lathyrus tingitanus L. 1753, Sp. Pl.: 732; P. W. Ball, 1968, Fl. Europ. **2**: 141; Gavrilova un V. A. Šulcs, 1999, Latv. vask. augu fl.: 39.

Ekotops. Ceļmala

Izplatība Latvijā. Konstatēts vienreiz – Tīrainē (15/26, 1943, A. Rasiņš, RAS).

Vispārējā izplatība. Ziemeļāfrikā: Marokā un Alžīrijā, Dienvidrietumeiropā: Pireneju pussalā, no siltās līdz mēreni siltajai joslai.

4. *Lathyrus hirsutus* L. – skarbā dedestiņa

Lathyrus hirsutus L. 1753, Sp. Pl.: 732; Б. Федч. 1948, Фл. СССР, **13**: 487; P.W. Ball, 1968, Fl. Europ. **2**: 142; Шульц А.А. 1972, Охр. прир. Латв. ССР: 94; Шульц А.А. 1976, Бот. журн. **61**, 10: 1450; Чефр. 1987, Фл. европ. части СССР, **6**: 156; Yakovlev et al. 1996, Legumes north. Eurasia: 531.

Ekotops. Dzelzceļš.

Izplatība Latvijā. Konstatēts vienreiz – Šķirotavā (15/27, 1964, A. Šulcs, LDM).

Vispārējā izplatība. Eiropā, Kaukāzā, Mazāzijā un Vidusāzijā, no siltās līdz mērenajai joslai.

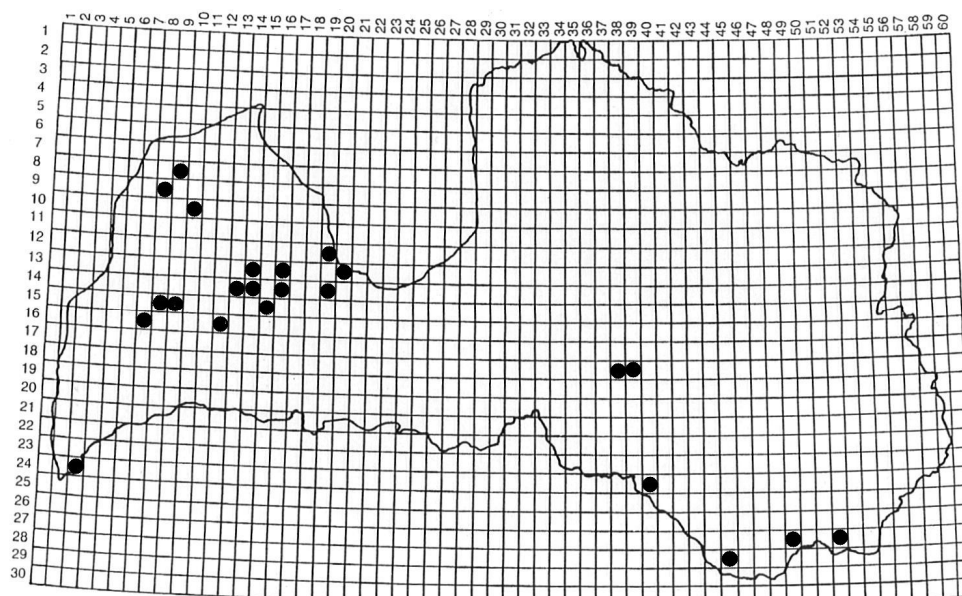
5. *Lathyrus sativus* L. – sējas dedestiņa

Lathyrus sativus L. 1753, Sp. Pl.: 730; Б. Федч. 1948, Фл. СССР, **13**: 485; P.W. Ball, 1968, Fl. Europ. **2**: 142; Pētersone, 1980, in Pētersone un Birkmane, Latv. PSR augu noteic., 2. izd.: 243; Чефр. 1987, Фл. европ. части СССР, **6**: 156; Yakovlev et al. 1996, Legumes north. Eurasia: 543.

Ekotops. Pļava.

Izplatība Latvijā. Konstatēts – Aizputē (17/06, 1992, J. Kicenko, RIG), Rīgā (Pētersone 1980).

Vispārējā izplatība. Eiropā, Kaukāzā, Mazāzijā, Vidusāzijas dienvidu daļā un Sibīrijas dienvidaustrumu daļā, no siltās līdz mērenajai joslai.

2. attēls. *Lathyrus linifolius* izplatība

Figure 2. Distribution of *Lathyrus linifolius*

6. *Lathyrus linifolius* (Reichard) Bässler – kalnu dedestiņa

Lathyrus linifolius (Reichard) Bässler, 1971, Feddes Repert. **82**, 6: 434; Pētersone, 1980, in Pētersone un Birkmane, Latv. PSR augu noteic., 2. izd.: 242; Чефр. 1987, Фл. европ. части СССР, **6**: 160; Yakovlev et al. 1996, Legumes north. Eurasia: 536.

Orobis linifolius Reichard, 1782, Hanauisches Mag. **4**, 5: 26.

Orobis tuberosus L. 1753, Sp. Pl.: 728; J. Fleisch. und Em. Lindem. 1839, in J. Fleisch., Fl. Esth. Liv. Kurl.: 260.

Lathyrus montanus Bernh. 1800, Syst. Verz. Erfurt.: 166; Klinge, 1885, Schulfl. Est. Liv. Curl.: 296; Б. Федч. 1948, Фл. СССР, **13**: 515; Livena, 1957, Latv. PSR Fl. **3**: 200; P.W. Ball, 1968, Fl. Europ. **2**: 140.

Lathyrus macrorrhizus Wimmer: Wiedem. und E. Weber, 1852, Beschr. Phan. Gew. Esth. Liv. Curl.: 435.

Ekotops. Meži.

Izplatība Latvijā. Reti: Piejūras zemienē, Rietumlatvijā un Austrumlatvijā (2. att.).

Vispārējā izplatība. Eiropā, nav Eiropas austrumu daļā, galvenokārt mēreni siltajā un mērenajā joslā.

7. *Lathyrus palustris* L. – purva dedestīņa

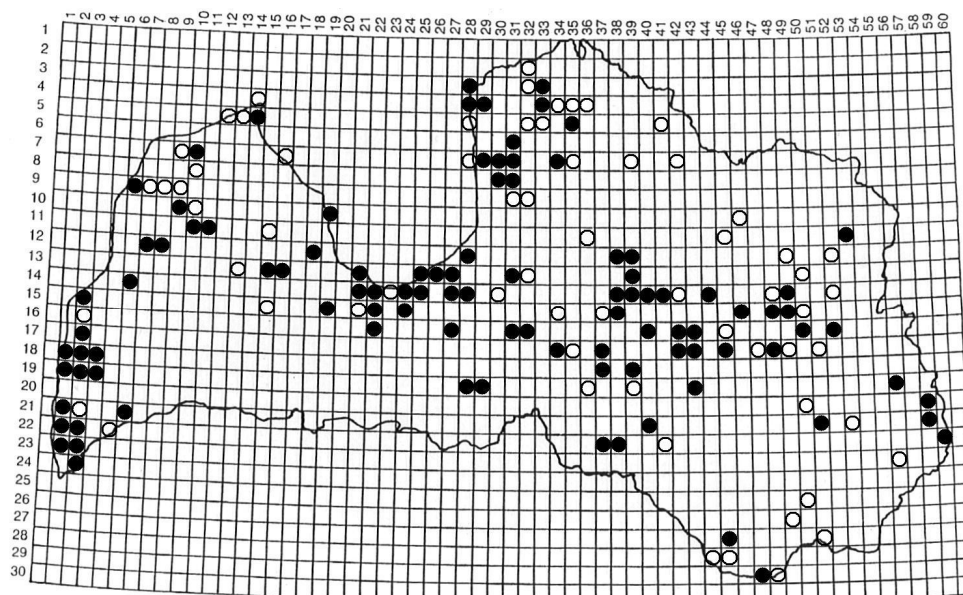
Lathyrus palustris L. 1753, Sp. Pl.: 733; J. Fisch. 1784, Zusätze Vers. Naturg. Livl.: 129; Б. Федч. 1948, Фл. СССР, **13**: 501; Līvena, 1957, Latv. PSR Fl. **3**: 196; P.W. Ball, 1968, Fl. Europ. **2**: 140; Чефр. 1987, Фл. европ. части СССР, **6**: 160; Yakovlev et al. 1996, Legumes north. Eurasia: 539.

Orobus palustris (L.) Rchb. 1832, Fl. Germ. Excurs. **2**: 537.

Ekotops. Paliēņu pļavās, krastmalas joslās.

Izplatība Latvijā. Nereti, visā Latvijas teritorijā (3. att.).

Vispārējā izplatība. Eiropā un Sibīrijā, no siltās līdz vēsajai joslai.

3. attēls. *Lathyrus palustris* izplatība

Figure 3. Distribution of *Lathyrus palustris*

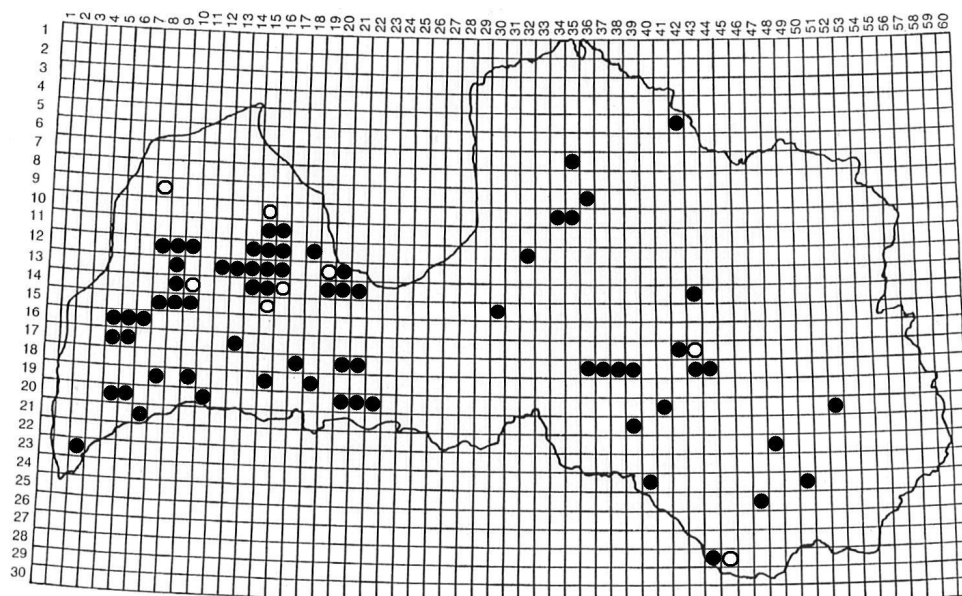
8. *Lathyrus niger* (L.) Bernh. – melnējošā dedestīņa

Lathyrus niger (L.) Bernh. 1800, Syst. Verz. Erfurt.: 248; Wiedem. und E. Weber, 1852, Beschr. Phan. Gew. Esth. Liv. Curl.: 435; Б. Федч. 1948, Фл. СССР, **13**: 516; Līvena, 1957, Latv. PSR Fl. **3**: 200; P.W. Ball, 1968, Fl. Europ. **2**: 138; Чефр. 1987, Фл. европ. части СССР, **6**: 160; Yakovlev et al. 1996, Legumes north. Eurasia: 537.

Orobus niger L. 1753, Sp. Pl.: 729; J. Fisch. 1791, Vers. Naturg. Livl., 2. Aufl.: 572.

Ekotops. Meži, galvenokārt gāršas un damakšņi, atmatas.

Izplatība Latvijā. Diezgan reti: visā Latvijas teritorijā, galvenokārt Rietumlatvijā (4. att.).
Vispārējā izplatība. Eiropā, no siltās līdz mērenajai joslai.

4. attēls. *Lathyrus niger* izplatība

Figure 4. Distribution of *Lathyrus niger*

9. *Lathyrus vernus* (L.) Bernh. – pavasara dedestiņa

Lathyrus vernus (L.) Bernh. 1800, Syst. Verz. Erfurt.: 247; Wiedem. und E. Weber, 1852, Besch. Phan. Gew. Esth. Liv. Curl.: 435; Б. Федч. 1948, Фл. СССР, **13**: 513; Līvena, 1957, Latv. PSR Fl. **3**: 199; P.W. Ball, 1968, Fl. Europ. **2**: 138; Чефр. 1987, Фл. европ. части СССР, **6**: 163; Yakovlev et al. 1996, Legumes north. Eurasia: 547.

Orobis vernus L. 1753, Sp. Pl.: 728; J. Fisch. 1791, Vers. Naturg. Livl., 2. Aufl.: 573.

Ekotops. Meži, galvenokārt gāršas.

Izplatība Latvijā. Bieži, visā Latvijas teritorijā.

Vispārējā izplatība. Eiropā un Rietumsibīrijā, no mēreni siltās līdz vēsajai joslai.

10. *Lathyrus maritimus* Bigelow – jūrmalas dedestiņa

Lathyrus maritimus Bigelow, 1824, Fl. Boston., ed. 2: 268; Bickis, 1920, Latv. augu noteic. 1: 114; Б. Федч. 1948, Фл. СССР, **13**: 507, p. p.; Līvena, 1957, Latv. PSR Fl. **3**: 198; Чефр. 1987, Фл. европ. части СССР, **6**: 163; Yakovlev et al. 1996, Legumes north. Eurasia: 536.

Pisum maritimum L. 1753, Sp. Pl.: 727; J. Fleisch. und Em. Lindem. 1839, in J. Fleisch., Fl. Esth. Liv. Kurl.: 261.

Orobis maritimus (L.) Rchb. 1832, Fl. Germ. Excurs. **2**: 538.

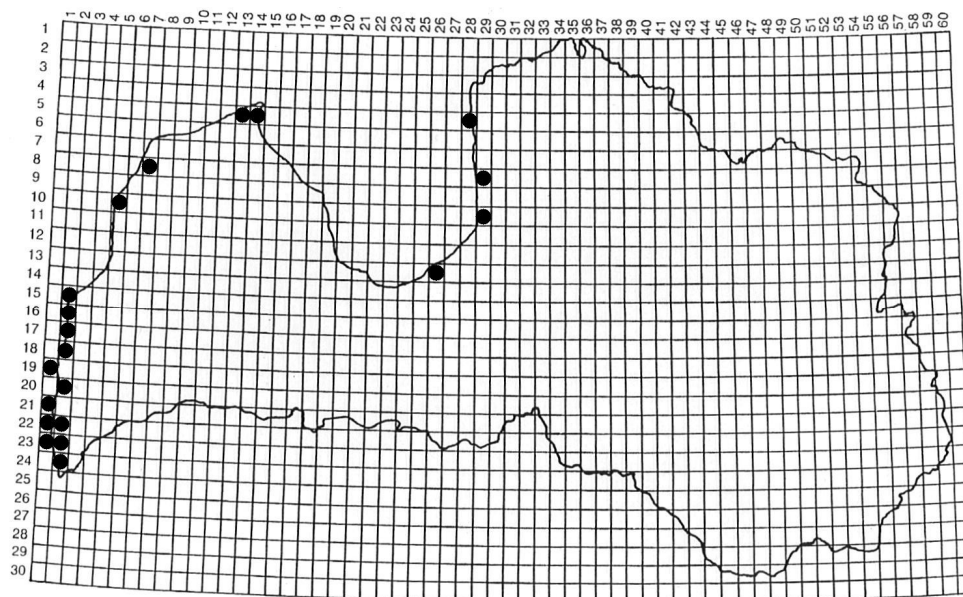
Lathyrus japonicus Willd. subsp. *maritimus* (L.) P.W. Ball, 1968, Feddes Repert. **79**, 1: 45; P.W. Ball, 1968, Fl. Europ. **2**: 138.

Lathyrus japonicus Willd. 1802, Sp. Pl. 3: 1092, p. p.; Pētersone, 1980, in Pētersone un Birkmane, Latv. PSR augu noteic., 2. izd.: 243.

Ekotops. Jūrmalas kāpas.

Izplatība Latvijā. Reti: Piejūras zemiņē (5. att.).

Vispārējā izplatība. Ziemeļu, Baltijas un Baltās jūras krastos, kā arī Ladogas, Ņegas un Pleskavas ezera krastos, no mērenās līdz aukstajai joslai.

5. attēls. *Lathyrus linifolius* izplatība

Figure 5. Distribution of *Lathyrus linifolius*

11. *Lathyrus pisiformis* L. – zirņveida dedestīņa

Lathyrus pisiformis L. 1753, Sp. Pl.: 734; J. Fleisch. und Em. Lindem. 1839, in J. Fleisch., Fl. Esth. Liv. Kurl.: 261; Б. Федч. 1948, Фл. СССР, 13: 505; P.W. Ball, 1968, Fl. Europ. 2: 138; Чефр. 1987, Фл. европ. части СССР, 6: 165; Yakovlev et al. 1996, Legumes north. Eurasia: 541.

Ekotops. Meži, dzelzceļš.

Izplatība Latvijā. Ļoti reti: Viduslatvijā – Koknese (18/37, 1971, J. Blese, RAS; 18/38, 1981, Ģ. Kļaviņa, LATV); Austrumlatvijā – Jaunbornes apkārtnē (Daugavas kreisajā krastā), Slutišķu apkārtnē (Daugavas labajā krastā) (27/49, 1984, I. Fatāre, LATV; 1990, V. Šulcs, LATV; 1990, Ģ. Gavrilova, LATV; 1999, N. Priedītis, LATV; 2000, N. Priedītis, LATV) (6. att.).

Vispārējā izplatība. Austrumeiropā un Rietumāzijā, no siltās līdz mērenajai joslai.

12. *Lathyrus pallescens* (M. Bieb.) K. Koch – bālā dedestīņa

Lathyrus pallescens (M. Bieb.) K. Koch, 1841, Linnaea, 15: 729; Б. Федч. 1948, Фл. СССР, 13: 509; P.W. Ball, 1968, Fl. Europ. 2: 140; Чефр. 1987, Фл. европ. части СССР, 6: 167; Yakovlev et al. 1996, Legumes north. Eurasia: 538.

Orobus pallescens M. Bieb. 1808, Fl. Taur.-Cauc. 2: 153.

O. angustifolius L. 1753, Sp. Pl.: 729.

O. canescens L. fil. var. *pallescens* (M. Bieb.) Ser. 1825, in DC. Prodr. 2: 379.

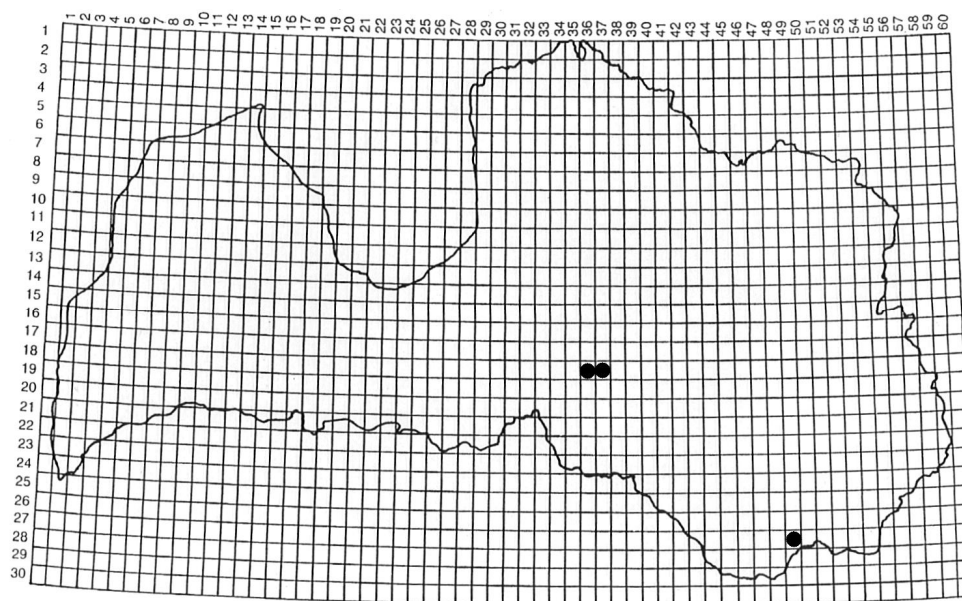
Lathyrus pannonicus auct., non (Jacq.) Garke; Табака, 1988, в Табака и др., Фл. сосуд. раст. Латв. ССР: 77; Tabaka, Krall and Jankevičienē, 1996, Fl. Balt. Countr. 2: 155; Gavrilova un V.A. Šulcs, 1999, Latv. vask. augu fl.: 39.

Daudzgadīgs 20-60 cm augsts lakstaugs; saknenis ložņājošs ar tievām saknēm. Stublāji 1-3, gandrīz stāvi, šķautņaini. Pielapes pusbultveida, lineāras, 4-12 mm garas, 1-2 mm platas; lapas ass šķautņaina; lapiņas 1-3 pāri, lineāras, 3-7 cm garas, 2-5 mm platas; lapas ass beidzas ar dzelonīti. Ziedkopu kāti garāki par lapu; ķekarā 4-10 ziedi; pieziedlapas sīkas, mala nevienādi zobaina. Ziedi 15-17 mm gari. Kauss zvanveida; zobiņi īsāki par stobriņu. Vainags 14-16 mm garš, dzelteni balts. Irbulis augšdaļā lāpstveidīgi paplašināts; sēklotne kaila. Pākstis lineāras, 40-45 mm garas, 3-4 mm platas, nedaudz no sāniem saplacinātas, kailas. Sēklas 15-20, gandrīz apaļas.

Ekotops. Dzelzceļš.

Izplatība Latvijā. Konstatēts vienreiz – Šķirotavā (15/27, 1937, V. Mühlenbach, RIG).

Vispārējā izplatība. Viduseiropā un Dienvidaustrumeiropā, Kaukāzā, mēreni siltajā joslā.

6. attēls. *Lathyrus pisiformis* izplatība

Figure 6. Distribution of *Lathyrus pisiformis*

13. Lathyrus pratensis L. – pļavas dedestīņa

Lathyrus pratensis L. 1753, Sp. Pl.: 733; J. Fisch. 1778, Vers. Naturg. Livl.: 271; Б. Федч. 1948, Фл. СССР, **13**: 500; Līvena, 1957, Latv. PSR Fl. **3**: 195; P.W. Ball, 1968, Fl. Europ. **2**: 140; Чефр. 1987, Фл. европ. части СССР, **6**: 165; Yakovlev et al. 1996, Legumes north. Eurasia: 542.

Ekotops. Pļavas, ceļmalas, dzelzceļi, atmatas.

Izplatība Latvijā. Ļoti bieži, visā Latvijas teritorijā.

Vispārējā izplatība. Eiropā un Āzijā, bet nav Tālajos Austrumos, Āfrikas ziemeļu daļā un Etiopijā, no karstās līdz aukstajai joslai. Adventīvs Ziemeļamerikā un Japānā.

14. Lathyrus aphaca L. – vītņu dedestīņa

Lathyrus aphaca L. 1753, Sp. Pl.: 729; Б. Федч. 1948, Фл. СССР, **13**: 480; P.W. Ball, 1968, Fl. Europ. **2**: 143; Шульц А.А. 1972, Охр. прир. Латв. ССР: 94; Шульц А.А. 1976, Бот. журн. **61**, 10: 1450; Pētersone, 1980, in Pētersone un Birkmane, Latv. PSR augu noteic., 2. izd.: 242; Чефр. 1987, Фл. европ. части СССР, **6**: 169; Yakovlev et al. 1996, Legumes north. Eurasia: 528.

Ekotops. Dzelzceļš.

Izplatība Latvijā. Ļoti reti: Piejūras zemienē – Centrālā dzelzceļa stacija (14/27, 2000, N. Priedītis, LATV), Šķirotava (15/27, 1925, V. Mühlenbach, RIG).

Vispārējā izplatība. Eiropā, Kaukāzā, Mazāzijā un Vidusāzijā, no siltās līdz mērenajai joslai.

PATEICĪBA

Publikācija sagatavota ar Eiropas Sociālā Fonda (ESF) atbalstu.

LITERATŪRA

Ball, P. W. 1968. *Lathyrus* L. In: *Flora Europaea*. Cambridge, **2**, pp. 136-143.

Brummitt, R. K., Powell, C. E. 1992. *Authors of Plant Names*. Kew, 732 pp.

Fatare, I. 1992. Sugu kvantitatīvās izplatības analīze. Gr.: *Latvijas floras komponentu izplatības analīze un tās nozīme augu sugu aizsardzības koncepcijas izstrādāšanā*. Rīga, 17. lpp.

Fischer, J. B. 1784. Zusätze zur XVIII Klasse. In: *Zusätze zu seinem Versuch einer Naturgeschichte von Livland*. J. F. Hartknoch, Riga, pp. 128-131.

Fischer, J. B. 1778. *Lathyrus*. In: *Versuch einer Naturgeschichte von Livland*. J. G. I. Breitkopf, Leipzig, pp. 271.

Fischer, J. B. 1791. *Orobis, Lathyrus*. In: *Versuch einer Naturgeschichte von Livland*, ed. 2. F. Nicolovius, Königsberg, pp. 572-574.

Fleischer, J. G., Lindemann, E. 1839. *Orobis* L. Walderbse, *Lathyrus* L. Platerbse, *Pisum* L. Erbse. In: *Flora der deutschen Ostseeprovinzen Esth-, Liv- und Kurland*. Verlag von G. A. Reyher, Mitau, Leipzig, pp. 259-261.

- Gavrilova, G., Šulcs, V., 1999.** *Lathyrus*. Gr.: *Latvijas vaskulāro augu flora*. Rīga, 38.-39. lpp.
- Grindel, D. H. 1803.** *Lathyrus*, Kichern. In: *Botanisches Taschenbuch für Liv-, Cur- und Ehstland*. C. I. G. Hartmann, Riga, pp. 221-222.
- Līvena, Dz., 1957.** Dedestiņas – *Lathyrus L.* Gr: *Latvijas PSR flora*. Latvijas valsts izdevniecība, Rīga, 3, 192.-201. lpp.
- Pētersone, A., 1980.** Dedestiņas – *Lathyrus L.* Gr: Pētersone, A., Birkmane, K., *Latvijas PSR augu noteicējs*, 2. izd. Zvaigzne, Rīga, 242.-244. lpp.
- Ramans, K., Zelčs, V. 1995.** Fiziogēogrāfiskā rajonēšana. Gr.: *Latvijas daba. Enciklopēdija*, Latvijas enciklopēdija, Rīga, 2, 74.-76. lpp.
- Tutin, T. G. et al. (eds.) 1993.** *Flora Europaea*, ed. 2. Cambridge, 1, 581 pp.
- Wiedemann, F. J., Weber, E. 1852.** *Lathyrus L., Pisum L.* In: *Beschreibung der phanerogamischen Gewächse Esth-, Liv- und Curlands*. Verlag von Franz Kluge, Reval, pp. 432-436.
- Zelčs, V., Šteins, V. 1989.** Latvijas daba un fiziogēogrāfiskie rajoni. *Zinātne un Tehnika*, 7: 2-24.
- Коровина, О. Н. 1986.** Сокращенные названия главнейших ботанических периодических изданий, используемые в цитатах. В кн: *Методические указания к систематике растений*. Редакционно - издательский отдел ВИР, Ленинград, с. 151-185.
- Табака, Л. 1988.** *Lathyrus*. В кн: Табака, Л., Гаврилова, Г., Фатаре, И., *Флора сосудистых растений Латвийской ССР*. Зинатне, Рига, с. 76-77.
- Федченко, Б. А. 1948.** Чина – *Lathyrus L.* В кн: *Флора СССР*. Изд-во АН СССР, Москва, Ленинград, 13, с. 479-520.
- Чефранова, З. В. 1971.** Конспект системы рода *Lathyrus L.* *Новости систематики высших растений*, 8, с. 191-201.
- Чефранова, З. В. 1987.** Чина – *Lathyrus L.* В кн: *Флора европейской части СССР*. Наука, Ленинград, 6, с. 147-170.
- Шулц, А. А. 1972.** Адвентивные растения как засорители агроценозов и рудеральных мест в Латвии. В кн: *Охрана природы в Латвийской ССР*. Зинатне, Рига, с. 79-102.

Peas (*Lathyrus* L.) in flora of Latvia

Ieva Roze

Abstract

Keywords: *Lathyrus*, taxonomy, habitat, distribution, Latvia.

This paper contains revised and detailed nomenclature review of *Lathyrus* L. species in Latvia as well as species distribution in Latvia and in the world generally is given based on the available taxonomic literature and analysis of herbarium materials.

An identification key for Latvian *Lathyrus* species is given.

The description of species is elaborated containing a part of nomenclature, habitat description and geographical distribution.

In Latvia there is 14 species: *L. aphaca* L., *L. hirsutus* L., *L. linifolius* (Reichard) Bässler, *L. maritimus* Bigelow, *L. niger* (L.) Bernh., *L. pallescens* (M. Bieb.) K. Koch, *L. palustris*, *L. pisiformis* L., *L. pratensis* L., *L. sativus* L., *L. sylvestris* L., *L. tingitanus* L., *L. tuberosus* L., *L. vernus* (L.) Bernh.

Maps of 6 species distribution in Latvia are given.